

Titel: Journalen NB15

Citation: "Journalen NB15", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K23*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2007 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb15-txr-shoot-k3.pdf> (tilgået 19. juli 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K23

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

3. Indhold

»Der fortælles om Bernhard af Clairvaux, at Forældrene holdt deres Børn tilbage, Konerne deres Mænd – at Bernhard ikke skulde overtale dem til saaledes at blive Xstne, at de virkelig forlode Alt« (NB15:48). Denne historie fortæller SK henvend en tredjedel inde i NB15, men han kunne i princippet have anbragt den hvor som helst i sin journal, for den angiver et gennemgående tema i en mængde optegnelser fra denne periode, nemlig kritikken af den kristne kulturs forfalskende forvaltning af kristendommen, hvis oprindelige lidenskab og radikalitet er blevet afviklet i takt med dens udbredelse (NB15:13). Genstanden for SKs polemiske udfald er derfor intet mindre end »atten Aarhundreders accumulerede gigantiske Sandsebedrag« (NB15:122; jf. NB15:124).

Som et uforsonligt modtræk til dette sansebedrag fremhæver SK den forhånedte og fornødrede frelser som »Forbilledet« og udpeger tilsvarende »Martyriet« som kristendommens sande kendetegn. At ville sandsynliggøre Kristi guddommelighed historisk er en misforståelse, der skyldes teologisk magelighed, for det er hverken historisk beviskraft eller intellektuel styrke, tiden trænger til, men eksistentielt vovemod (NB15:95; NB15:109). Hvor oprørende det end kan forekomme åndfulde professorer og højstemte præster, så skal kristendommen ikke tilfredsstille »hele Slægtens dybeste Trang«, men henvende sig til den enkelte, hvis »lille Jeg« (NB15:119) den ønsker at drage evig omsorg for. Kristendommens sandhed kan nemlig ingen bevise; men bevidne dens strengthed og uensartethed med verden kan enhver, der vil: »Dette kaldes at vove; og uden at vove er Tro en Umulighed. *Det at forholde sig til Aand er at være til Examen; at troe, at ville troe, er at forvandle sit Liv til at være til Examen; daglig Examination er Troens Spænding.*« (NB15:75).

SKs stærke betoning af kristendommens fordringer foranlediger ham til at foretage en række præciseringer af forholdet mellem synden og nåden (NB15:70; NB15:72), loven og evangeliet (NB15:109), paradokset og forsoningen (NB15:114). Hvor kristendommen oprindeligt var en »Radicalcour« (NB15:123), der synligt og dramatisk manifesterede den kristnes uensartethed med det omgivende samfunds normer og værdier, har den i en moderne epoke fået nærmest kulinarisk karakter og skal derfor efter borgerskabets begreber være det »Appetitvækkende« (NB15:123).

I sine udfald mod »christelige Stater og christelige Folk« (NB15:27, jf. NB15:35) nævner SK hyppigt grundtvigianerne og andre grundtvigsk sindede, der opfatter sig selv som de eneste sande kristne, men hvis handlingsliv i virkeligheden er konformt og banalt (NB15:7). Mens SK i flere optegnelser udtrykkeligt undlader at inddrage Grundtvig i sin kritik af grundtvigianerne – »Grundtvig er der dog Kraft i« (NB15:59; jf. NB15:9) – så er han skånselsløs, når det gælder sin egen bror, P.C. Kierkegaard, hvis behov for »Adspredelse« han maliciøst udnævner til at være det egentlige motiv bag den foredragsvirksomhed, som den grundtvigske storebror udfolder i egenskab af »Coryphæ for Middelmadighed, Ubetydelighed og Hjertelighed« (NB15:82).

SKs personlige mellemværende med sine samtidige forbinder sig til et mere generelt udestående med samtiden, epoken, det moderne. Om den vilkårlighed og det tankeløse hastværk, der ofte præger selv vidtgående beslutninger, anvender han i flere optegnelser ordet »Ballotation«, som egentlig betegner en afgørelse ved afstemning med sorte og hvide kugler. Satirisk noterer han om den moderne præst med de mange ben og bestillinger, at han farer omkring som et »balloterende og dandsende Medlem af Alt« (NB15:84; jf. NB15:28). Ballotationens uvæsen viser sig dog ikke mindst i dagspressen, hvis overgreb på den enkelte i de anonyme massers navn kommenteres skarpt og bittert. Da ingen længere vover at sætte sig til modværge mod »Mængden« af frygt for at blive marginaliseret socialt, bliver »Mængden« paradoksalt nok den demokratiske tidsalders »Tyran« (NB15:54). Styrkeforholdet mellem den enkelte og pressen er derfor også rystende asymmetrisk og udfaldet altid givet på forhånd: »Hvilket Dyb af Feighed, hvis En vilde kalde det at duellere, naar den ene Part mødte qua Enkelt med en Pistol, den anden sad bag et Batterie, eller bag et Regiment.« (NB15:40). Dybt inde i den magt, som pressen har tiltvunget sig, ser SK en åndshistorisk »Analogie til Oldtiden«, hvis forestilling om den anonyme skæbne, der kunne blive »misundelig paa den Enkelte, især den fremragende Enkelte«, synes at gentage sig i pressens forfølgelse af de fremragende og i dens forgudelse af det ordinære. Misundelsens magt er uforandret, den distribueres blot anderledes: »Publikum og Deslige er Skjebnen, negativ mod den Enkelte, men kun mod den fremragende Enkelte. Chorus er i en vis Forstand ikke mere, thi Chorus er egl. Publikum.« (NB15:64).

En række optegnelser om SK selv forlener stedvis NB15 med dagbogens mere private karakter. At bemærkningerne om misundelsens moderne former forbinder sig til SKs egne smertefulde erfaringer, fremgår af flere optegnelser, der skildrer, hvordan han er blevet »Gjenstand for Misundelse« (NB15:77). Blandt de misundelige er Rasmus Nielsen, der »ogsaa saadan vilde være en Mag. K.«, men slet ikke havde de fornødne forudsætninger i så henseende og derfor ubevidst lod sin beundring forvandle sig til ressentiment (NB15:77). Ukompliceret er det heller ikke at begribe det fulde omfang af SKs anliggende, det bekender han blankt (NB15:52). Når den religiøse skal udtrykke sit gudsforhold, bliver han uvilkårligt

misforstået og »hadet som Stolt, Aristokrat o: D:« (NB15:61) eller opfattet som »den rene Negativitet, uden Alvor o: s: v:« (NB15:71). I dette perspektiv kan SK ligefrem prise sig lykkelig over sit tungsind og kalde det et »ubeskriverligt Gode«, fordi han uden dette formentlig ville være blevet »gal« under indtrykket af den megen modgang og forhåelse, som han i tidens løb har været udsat for (NB15:78).

Sporadisk bærer NB15 også spor af SKs læsning. Den parisiske mystiker Hugues de Saint-Victor læses med udelt entusiasme – »Der er virkelig Valuta i den Mand« (NB15:24) – og bliver rost for sine skarpsindige og ypperlige bemærkninger (NB15:21). Tilsvarende grebet er SK af Richard de Saint-Victor (NB15:39; NB15:44) og af den svejtsiske præst og forfatter J.C. Lavater (NB15:58). Den tyske teolog Julius Müllers bemærkninger om det ondes væsen og syndens ubegribelighed møder ligeledes tilslutning (NB15:73; NB15:101). Ind i optegnelsernes arabeske slynger sig nogle smukke ord af Petrarca (NB15:79) samt en skitse til en opbyggelig tale, hvis folie er en flig af H.A. Brorsons »Svanesang« (NB15:43). Også prædikener af Luther læses – almindeligvis med megen anerkendelse og bemærkninger om deres forbilledlighed (NB15:35; NB15:53), men undertiden lidt mere reserveret, fordi Luther ikke har udført de fornødne refleksioner: »Luther var dog ingen Dialektiker« (NB15:111). Forbehold har SK også over for Schleiermacher, der fejlagtigt opfatter det religiøse som en »Tilstand« (NB15:83), mens Victor Hugo angiveligt slet ikke formår at opfatte det religiøse overhovedet og derfor kaldes en vankundig »Nar«, som SK vil anbefale at følge et grundkursus i kristendom: »Dersom jeg maatte raade, saa skulde V. Hugo et halv Aar sættes hen og lære Lectier i Xstd!« (NB15:62).

I begyndelsen af journalen har SK noteret henvisninger til en række optegnelser, hvis indhold han formentlig har anset for at være af særlig betydning. De pågældende optegnelser findes spredt ud over hele journalen, men angår for flertallets vedkommende SKs egne arbejder, igangværende såvel som afsluttede. SK henviser blandt andet til en optegnelse om den oprindelige titel til *Indøvelse i Christendom*, der skulle have heddet »Et Bidrag til Christendommens Indførelse i Christenheden« (NB15:17). I en anden af de optegnelser, som er indføjet i oversigten, redegør SK for det snurrige forhold, at *Indøvelse i Christendom* kritiserer den upersonlige karakter, som præger »Prædikeforedraget«, men selv fremsætter kritikken upersonligt, idet den »meddeles af En, som Ingen er«. *Indøvelse i Christendom* er jo »gjort pseudonym« (NB15:63). Anderledes personligt er anliggendet i den optegnelse i oversigten, hvor SK skildrer sine betænkeligheder ved at udgive de »tre Noter«, der knytter sig til »Regnskabet«, hvis offentliggørelse kunne bevirke, at Regine Schlegel blev »revet ind i en Omforklaring af det Tilbagelagte, som maaskee fra Grunden vilde forstyrre hende« (NB15:113). Journalens sidste optegnelse, som SK har affattet på en løs, nu forsvunden, seddel, former sig som en dedikation til Regine Schlegel, hvem hele forfattervirksomheden helliges (NB15:130).

Tilbagevendende i journalen er SKs refleksioner over den udveksling mellem liv og skrift, der har karakteriseret hans forfattervirksomhed. I et par af disse optegnelser, hvortil SK ligeledes henviser i sin oversigt, kredser han om sin »Heterogenitet i Forhold til det Almindelige« og erklærer i den forbindelse med særligt eftertryk, at han forstår hele »Forfatter-Virksomheden« som sin egen »Opdragelse« og »Udvikling« (NB15:46; jf. NB15:47, NB15:49, NB15:66, NB15:69). Som en sådan udviklings- eller opdragelseshistorie, der forunderligt former sin skribent, bidrager forfatterskabet betydeligt til at begrænse forfatterens selvbestemmelse og myndighed, hvad SK dialektisk forbinder med sin anvendelse af pseudonymitet og indirekte meddelelse. Tilbage bliver en umådelig undren og taknemmelighed over, at forfatterskabet overhovedet foreligger: »Jeg er ikke begyndt med hiin uendelige Vished, der hviler i et Guds-Valg, og giver Myndighed; jeg er omvendt begyndt med, at være den Ulykkelige, den Lidende – og saa begyndte jeg. Saa svulmede det successive op, og jeg er selv Den, der med meest Forbauselse seer, hvad mig er forundt.« (NB15:46).